

Styrdokument
Dokumenttyp: Riktlinjer
Beslutat av: Kommunstyrelsen
Fastställsdatum: 2023-10-11
Ansvarig: Kommunstyrelseförvaltningen
Revideras: Vart fjärde år eller vid behov
Följas upp: Vart annat år

Mål och riktlinjer för det minoritetspolitiska arbetet i Gislaveds kommun

Dnr: KS.2023.66
2023-10-04

Styrdokument

Dokumenttyp: Riktlinjer

Beslutat av: Kommunstyrelsen

Fastställsedatum: 2023-10-11

Ansvarig: Kommunstyrelseförvaltningen

Revideras: Vart fjärde år eller vid behov

Följas upp: Vart annat år

Innehåll

1. Inledning.....	3
2. Om Sveriges fem nationella minoriteter.....	4
3. Inflytande.....	6
4. Information och myndighetsbemötande.....	7
5. Språk och kultur.....	8
6. Förskola och modersmålsundervisning.....	9
7. Äldreomsorg.....	10

Styrdokument

Dokumenttyp: Riktlinjer

Beslutat av: Kommunstyrelsen

Fastställsedatum:

Ansvarig: Kommunstyrelseförvaltningen

Revideras: Vart fjärde år eller vid behov

Följas upp: Vart annat år

1. Inledning

Alla Sveriges kommuner är skyldiga att ta fram mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete¹. Mål och riktlinjer skapar en grund för strategiskt och operativt arbete med nationella minoriteters rättigheter i Gislaveds kommun. Genom dessa mål och riktlinjer tar kommunen ställning mot diskriminering och utsatthet av nationella minoriteter. Judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar ska känna sig trygga, inkluderade i beslutsprocesser och få stöd till att behålla och utveckla både minoritetsspråk och -kultur i Gislaveds kommun.

Mål och riktlinjerna omfattar samtliga fem nationella minoriteter och minoritetsspråk. Uppföljning och åtgärder i Gislaveds kommun har dock en betoning på förstärkt skydd för den sverigefinska minoriteten. Detta eftersom kommunen ingår i finskt förvaltningsområde sedan 2018² och mål och riktlinjer är utformade utifrån lokala förutsättningar.

För att uppfylla mål och riktlinjer ska Gislaveds kommun arbeta utifrån följande områden: *inflytande, information och myndighetsbemötande, språk och kultur, förskola och modersmålsundervisning samt äldreomsorg*. Till respektive område redovisas den lagtext som reglerar kommunens skyldigheter.

En checklista från uppföljningsmyndigheterna³ har använts vid framtagande av dessa mål och riktlinjer, enligt följande:

Fem områden:

1. Inflytande
2. Information och myndighetsbemötande
3. Språk och kultur
4. Förskola och modersmålsundervisning
5. Äldreomsorg

- Styrdokumentet omfattar samtliga nationella minoriteter och minoritetsspråk
- Styrdokumentet har remitterats till olika nämnder
- Nationella minoriteter har varit delaktiga och fått inflytande i processen
- Styrdokumentet baseras på en nulägesanalys och kartläggningar om nationella minoriteters synpunkter och behov av kommunal service⁴
- Det framgår i styrdokumentet hur målen ska följas upp och revideras

¹ Enligt Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk ska kommuner och regioner anta mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete. Uppgifter om mål och riktlinjer som har antagits ska på begäran lämnas till den myndigheten som har uppföljningsansvaret.

² Gislaveds kommunfullmäktige beslutade år 2017 att ansöka om att få ingå i det finska förvaltningsområdet, efter en process som pågått sedan 2012. Ansökan beviljades och trädde i kraft 2018-04-01.

³ Länsstyrelsen i Stockholm och Sametinget är uppföljningsmyndigheter för tillämpning av minoritetspolitiken i Sverige.

⁴ En kartläggning av nationella minoriteters servicebehov gjordes i kommunen i januari 2023.

Styrdokument
Dokumenttyp: Riktlinjer
Beslutat av: Kommunstyrelsen
Fastställsedatum:
Ansvarig: Kommunstyrelseförvaltningen
Revideras: Vart fjärde år eller vid behov
Följas upp: Vart annat år

Stora delar av arbetet med koppling till minoritetspolitiken görs inom befintlig budget. För att uppnå kriterierna i mål och riktlinjer angående finskt språk ska statsbidraget för finskt förvaltningsområde användas. Användningsområden för statsbidragen är exempelvis översättning av informationsmaterial, kostnader kring samråd med sverigefinnar och kompetensutveckling om minoritetslagstiftningen.

De nationella minoriteternas rättigheter ska vara en integrerad del av kommunens verksamheter och uppföljning. Kommunstyrelseförvaltningen sammanställer en kommunövergripande minoritetsrapport vartannat år. Mål och riktlinjer revideras vart fjärde år eller vid behov. Revideringar görs i samråd med de nationella minoriteterna.

2. Om Sveriges fem nationella minoriteter

I Sverige finns fem erkända nationella minoriteter; judar, romer, samer (som dessutom är Sveriges urfolk), sverigefinnar och tornedalingar. De nationella minoritetsspråken är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska – samtliga varieteter av dessa språk är erkända.

Nationella minoriteters rättigheter är en integrerad del av det internationella skyddet av mänskliga rättigheter. Sverige ratificerade år 2000 Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter (ramkonvention) och den europeiska stadgan om landsdels- och minoritetsspråk.

Syftet med den svenska minoritetspolitiken är att ge skydd för de nationella minoriteterna⁵ och stärka deras möjligheter till inflytande, samt stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande. Alla fem grupper uppfyller kriterierna för att räknas som nationell minoritet i Sverige. Kriterierna är följande:

- En uttalad samhörighet och en icke-dominerande ställning i samhället
- En religiös, språklig, traditionell och/eller kulturell tillhörighet
- En vilja och strävan att behålla sin identitet
- Historiska eller långvariga band med Sverige

Finska, samiska och meänkieli bedöms vara språk med historisk och geografisk anknytning i Sverige. År 2023 ingick 66 kommuner i det finska förvaltningsområdet. Jiddisch och romani chib definieras som *territoriellt obundna språk* och finns inte som ett förvaltningsområde. Minoriteternas rättigheter fastställs bland annat i lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724), Bibliotekslagen (2013:801), Språklagen (2009:600), Socialtjänstlagen (2001:453) och skollagen (2010:800).

⁵ I Sverige tillämpas principen om *självidentifikation* för att avgöra vilka som tillhör en nationell minoritet. Det är individen själv som avgör om hen tillhör en nationell minoritet eller inte. Någon exakt statistik finns inte eftersom registrering med etnisk tillhörighet som grund inte är tillåten i Sverige.

Styrdokument
Dokumenttyp: Riktlinjer
Beslutat av: Kommunstyrelsen
Fastställelsedatum:
Ansvarig: Kommunstyrelseförvaltningen
Revideras: Vart fjärde år eller vid behov
Följas upp: Vart annat år

Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk har gällt i Sverige sedan januari 2010. Minoritetslagens allmänna bestämmelser gäller i hela landet och omfattar samtliga fem nationella minoriteter och minoritetsspråk. Vissa rättigheter och skyldigheter förstärktes vid revidering av lagen år 2019. Bland annat ska hela eller en väsentlig del av verksamheten inom äldreomsorgen och förskolan nu kunna ges på minoritetsspråk i kommuner som ingår i ett förvaltningsområde.

Styrdokument

Dokumenttyp: Riktlinjer

Beslutat av: Kommunstyrelsen

Fastställsdatum:

Ansvarig: Kommunstyrelseförvaltningen

Revideras: Vart fjärde år eller vid behov

Följas upp: Vart annat år

3. Inflytande

5 § Förvaltningsmyndigheter ska ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt det är möjligt samråda med minoriteterna i sådana frågor. Lag (2009:724)

5 a § Förvaltningsmyndigheter ska särskilt främja barns och ungas möjligheter till inflytande och samråd i frågor som berör dem och anpassa formerna för detta till deras förutsättningar. Lag(2009:724)

Mål: Att stärka nationella minoriteters inflytande är ett av den svenska minoritetspolitikens huvudmål. Målet i Gislaved är att de nationella minoriteterna ska ses som rättighetsbärare och experter på sin situation.

Riktlinjer: Gislaveds kommun ska erbjuda den sverigefinska minoriteten möjlighet att samråda i de frågor som berör dem. Även övriga nationella minoriteter bör bjudas in till samråd, om de finns representerade i kommunen och frågorna berör dem.

Styrgrupp, referensgrupp och öppna samråd har hittills varit kommunens återkommande sätt att samråda med sverigefinnar. Styrgruppen har beslutsmandat över statsbidraget för finskt förvaltningsområdet och verkar på övergripande nivå. Referensgruppen förbereder ärenden till styrgruppen samt planerar språk- och kulturinsatser för sverigefinnar på en mer operativ nivå. Öppna samråd riktar sig till alla intresserade och huvudsakligen har haft fokus på utveckling av finskspråkig service i kommunen. Samråd med barn och unga är ett av de prioriterade utvecklingsområdena i Gislaveds kommun.

UPPFÖLJNING AV OCH ÅTGÄRDER FÖR INFLYTANDE:

- **MINST ETT GENOMFÖRT SAMRÅD INOM ÄLDREOMSORGEN PER ÅR**
ANSVARIG: SOCIALFÖRVALTNINGEN
- **MINST ETT GENOMFÖRT SAMRÅD INOM FÖRSKOLEVERKSAMHET PER ÅR**
ANSVARIG: UTBILDNINGSFÖRVALTNINGEN
- **ATT DET UTVECKLAS FORMER FÖR BARNS OCH UNGAS INFLYTANDE**
ANSVARIG: KOMMUNSTYRELSEFÖRVALTNINGEN

Styrdokument
Dokumenttyp: Riktlinjer
Beslutat av: Kommunstyrelsen
Fastställsedatum:
Ansvarig: Kommunstyrelseförvaltningen
Revideras: Vart fjärde år eller vid behov
Följas upp: Vart annat år

4. Information och myndighetsbemötande

Allmänna bestämmelser

3 § *Kommuner och landsting ska informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter och det allmännas ansvar enligt denna lag och de föreskrifter som denna lag hänvisar till. Lag (2009:724)*

Rätten att använda finska hos myndigheter

11 § *Förvaltningsmyndigheter ska verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i finska där detta behövs i enskildas kontakter med myndigheten. Lag (2009:724)*

12 § *Förvaltningsmyndigheten får bestämma särskilda tider och särskild plats för att ta emot besök av enskilda som talar finska samt ha särskilda telefontider. Lag (2009:724)*

Mål: Att minoritetsrepresentanter känner tillit när de har kontakt med kommunen. Målet är även att öka synligheten av nationella minoriteters språk och kultur i samhället samt att öka allmänhetens kunskap om nationella minoriteters rättigheter.

Riktlinjer: Kommunen ska tillhandahålla information på finska och svenska på hemsidan om nationella minoriteters rättigheter. Minoritetsrepresentanter ska kunna använda finska i sina skriftliga och muntliga kontakter med kommunen. Kommunen bör utveckla rekryteringsrutiner till nyckeltjänsten för finskt förvaltningsområde. Även befintlig personal bör ha möjligheter att utveckla nationella minoritetsspråks- och kulturkompetenser för att kunna erbjuda bästa möjliga bemötande. Om kommunen inte har tillgång till språkkunnig personal, ska extern tolk eller översättare anlitas i ärendehantering och i övriga kontakter.

UPPFÖLJNING AV OCH ÅTGÄRDER FÖR INFORMATION OCH MYNDIGHETSBEMÖTANDE

- **ATT DET FINNS REKRYTERINGSRUTINER FÖR TJÄNSTER DÄR FINSKA SPRÅKKUNSKAPER ÄR MERITERANDE**
ANSVARIG: KOMMUNSTYRELSEFÖRVALTNINGEN
- **ANTAL BESÖK PÅ KOMMUNENS HEMSIDA GÄLLANDE FINSKT FÖRVALTNINGSOMRÅDE PER ÅR**
ANSVARIG: KOMMUNSTYRELSEFÖRVALTNINGEN
- **ATT KOMMUNANSTÄLLDA HAR TILLGÅNG TILL GRUNDUTBILDNING OM NATIONELLA MINORITETERS RÄTTIGHETER OCH KOMMUNENS SKYLDIGHETER ENLIGT MINORITETSLAGEN**
ANSVARIG: KOMMUNSTYRELSEFÖRVALTNINGEN

Styrdokument

Dokumenttyp: Riktlinjer

Beslutat av: Kommunstyrelsen

Fastställdesdatum:

Ansvarig: Kommunstyrelseförvaltningen

Revideras: Vart fjärde år eller vid behov

Följas upp: Vart annat år

5. Språk och kultur

Allmänna bestämmelser

4 § I språklagen (2009:600) anges att det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken.

Det allmänna ska även i övrigt främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige. Barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas särskilt. Lag (2009:724)

Mål: Att Gislaveds kommun lyfter fram och speglar de nationella minoritetsspråken och minoritetskulturerna i kommunens kulturutbud.

Riktlinjer: Arbetskraftsinvandring från Finland till Sverige och Gislaved ska ses som en viktig del av den lokala historien. Övriga minoritetsspråk och -kulturer bör också uppmärksammas i samband med de nationella minoriteternas högtider samt evenemang kring språk och kultur, om möjligt.

Kommunen bör även uppmärksamma och skapa intresse hos allmänheten kring de nationella minoritetsspråken och kulturarvet. Dessa åtgärder har stor betydelse, bland annat för arbetet mot diskriminering. Gislaveds kommun bör även verka för att *revitalisera* finska språket. Det innebär särskilda satsningar inriktade mot barn och unga som riskerar att förlora språket och kontakten med sitt finska påbrå. Framtiden för de nationella minoritetsspråken i Sverige är generellt oviss och åtgärder för att revitalisera språket är avgörande för dess framtid.

UPPFÖLJNING AV SPRÅK OCH KULTUR:

- **ANTAL KULTUREVENEMANG PÅ NATIONELLA MINORITETSSPRÅK OCH/ELLER OM MINORITETSKULTUR PER ÅR**
ANSVARIG: KOMMUNSTYRELSEFÖRVALTNINGEN OCH
SAMHÄLLSUTVECKLINGSFÖRVALTNINGEN
- **ANTAL UTLÅNADE BÖCKER PÅ MINORITETSSPRÅK PER ÅR**
ANSVARIG: SAMHÄLLSUTVECKLINGSFÖRVALTNINGEN

Styrdokument
Dokumenttyp: Riktlinjer
Beslutat av: Kommunstyrelsen
Fastställdesdatum:
Ansvarig: Kommunstyrelseförvaltningen
Revideras: Vart fjärde år eller vid behov
Följas upp: Vart annat år

6. Förskola och modersmålsundervisning

25 Kap. 5 a § skollagen (2010:800) En hemkommun som ingår i ett förvaltningsområde ska erbjuda barn, vars vårdnadshavare begär det, plats i förskola där hela eller en väsentlig del av utbildningen bedrivs på finska, meänkieli respektive samiska.

8 kap 12 a skollagen (2010:800) Vårdnadshavare som ansöker om förskoleplats för sitt barn ska tillfrågas om de önskar plats i sådan förskola.

Mål: Att Gislaveds kommun förbereder sig för att kunna erbjuda finskspråkig förskoleverksamhet om efterfrågan uppstår.

Riktlinjer: I ansökningsförfarandet till förskolan bör information om nationella minoriteters rättigheter framgå tydligt. Informationen till föräldrar bör även finnas på kommunens hemsida. I centrala Gislaved finns en förskola med finstalande personal och därmed en möjlighet att utveckla finskspråkig verksamhet om efterfrågan finns. Förskolans läroplan (Lpfö 18) beskriver tydligt uppdraget kring de nationella minoriteterna:

”Barn som tillhör de nationella minoriteter, där urfolk samer ingår, ska även stödjas i sin språkutveckling i sitt nationella minoritetsspråk och främjas i sin utveckling av en kulturell identitet. Förskolan ska därigenom bidra till att skydda och främja de nationella minoriteternas språk och kultur.”

Elever som tillhör någon av de nationella minoriteterna har en starkare rätt till modersmålsundervisning än andra elever. Det finns inga krav på att språket ska vara elevens dagliga umgängesspråk eller att eleven ska ha några förkunskaper i språket. Gislaveds kommun har en modersmåls lärare i finska.

UPPFÖLJNING AV OCH ÅTGÄRDER FÖR FÖRSKOLA OCH MODERSMÅLSUNDERVISNING:

- **ATT DET FINNS INFORMATION OM MINORITETSRÄTTIGHETER VID ANSÖKAN OM FÖRSKOLEPLATS**
ANSVARIG: UTBILDNINGSFÖRVALTNINGEN
- **ANTAL ELEVER SOM HAR MODERSMÅLSUNDERVISNING PÅ FINSKA**
ANSVARIG: UTBILDNINGSFÖRVALTNINGEN

7. Äldreomsorg

Socialtjänstlagen 2001:453 5 kap. 5§

Kommunen ska verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i finska, jiddisch, meänkieli, romani chib eller samiska där detta behövs i omvårdnaden av äldre.

18 a § En kommun som ingår i ett förvaltningsområde ska erbjuda den som begär det möjlighet att få hela eller en väsentlig del av den service och omvårdnad som erbjuds inom ramen för äldreomsorgen av personal som behärskar finska, meänkieli respektive samiska, om kommunen har tillgång till personal med sådana språkkunskaper. Lag (2009:724)

18 b § Kommunen ska beakta de äldres behov av att upprätthålla sin kulturella identitet. Lag (2009:724)

18 c § Kommunen ska informera den som ansöker om bistånd inom ramen för äldreomsorgen om möjligheter till sådan service och omvårdnad som anges i 18 och 18 a §§. Lag (2009:724)

Mål: Att äldre får vistas i miljöer där de får känna gemenskap, prata sitt minoritetsspråk och bevara sitt kulturarv.

Riktlinjer: Gislaveds kommun bör informera den som ansöker om bistånd inom ramen för äldreomsorgen om möjligheterna till service och omvårdnad på minoritetsspråk. Inom vård och omsorg bör de äldre ha möjlighet att tala sitt minoritetsspråk flera gånger per vecka. Minoritetsprofilen kan även förstärkas genom utformningen av den fysiska miljön samt med kulturaktiviteter. Gislaveds sverigefinska pensionärsförening och finskspråkiga avdelning på Vitsippan vård- och omsorgsboende samverkar redan idag för att erbjuda kulturaktiviteter på finska. Samråd med målgruppen är en viktig utgångspunkt i planeringen av det fortsatta arbetet inom äldreomsorgen. Intern kompetensutveckling bör också vara en del av utvecklingen av kommunens finskspråkiga äldreomsorg. Det bör även utvecklas former för att kontinuerligt kartlägga medarbetarnas kompetens i finska inom vård och omsorg.

UPPFÖLJNING AV OCH ÅTGÄRDER FÖR ÄLDREOMSORG:

- **ATT DET FINNS INFORMATION OM MINORITETSRÄTTIGHETER NÄR PERSONEN SÖKER OM BISTÅND, ANSVARIG: SOCIALFÖRVALTNINGEN**
- **ANDEL MEDARBETARE I ÄLDREOMSORGEN SOM HAR SPRÅKKUNSKAPER I FINSKA. ANSVARIG: SOCIALFÖRVALTNINGEN**
- **FRAMTAGEN RIKTAD INFORMATION TILL ALLA ÖVER 80 ÅR OM NATIONELLA MINORITETERS RÄTTIGHETER TILL VÅRD OCH OMSORG PÅ FINSKA, ANSVARIG: SOCIALFÖRVALTNINGEN**